

Henryk Nicpoń

Poetycka walka o wspólność duchową narodu polskiego

Antologia wierszy *Niebo nad nami*, zredagowana przez Tadeusza Skoczka i wydana przez Muzeum Niepodległości oraz Ludową Spółdzielnię Wydawniczą w 80. rocznicę Powstania Warszawskiego, obrazuje wspólność duchową narodu polskiego bez podziałów na lepszy i gorszy sort, różnic i rozbieżności politycznych, religijnych, światopoglądowych, gospodarczych oraz w postrzeganiu świata. Jest dowodem na to, że zgoda narodowa buduje państwo, niezgoda prowadzi do jego upadku.

W tym kontekście nie można zapominać o decyzjach podjętych przez prezydenta Ignacego Mościckiego latem 1939 roku, w przededniu zbrojnej agresji Niemiec na państwo polskie, odrzucających propozycję utworzenia rządu obrony narodowej, w skład którego, poza przedstawicielami obozu rządzącego, mieli wejść także reprezentanci opozycji. Za tą decyzją stał także Generalny Inspektor Sił Zbrojnych marszałek Polski Edward Rydz-Śmigły, którego prezydent Mościcki wkrótce, w pierwszym dniu kampanii wrześniowej – 1 września 1939 roku – mianował Wodzem Naczelnym.

Dla obu sanacyjnych dygnitarzy nie miało znaczenia, że pod koniec czerwca 1920 roku, w obliczu bolszewickiej katastrofy grożącej państwu utratą niepodległości, nastąpiło pojednanie narodowe wszystkich sił politycznych w Polsce. Co więcej, otworzyło ono drogę do powstania Rady Obrony Państwa, w której obok naczelnika państwa Józefa Piłsudskiego znaleźli się premier Władysław Grabski i Wincenty Witos, marszałek Sejmu Wojciech Trąpczyński i dziesięciu reprezentantów głównych klubów poselskich. Na czele obywatelskiego komitetu obrony państwa stanął gen. Józef Haller,

organizator Armii Ochotniczej. Szefem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego został generał Tadeusz Rozwadowski, który doprowadził do zwycięstwa wojsk polskich nad bolszewikami w Bitwie Warszawskiej i w całej wojnie.

Tym razem egoistyczne ambicje sprawujących władzę w państwie polskim sprawiły, że 18 września 1939 roku, kiedy Grupa Armii Poznań-Pomorze pod dowództwem wybitnego gen. Tadeusza Kutrzeby stanęła naprzeciw rozpędzonej niemieckiej potęgi militarnej i dzielnie stawiała opór wojskom III Rzeszy, kiedy trwały ciężkie boje o Tomaszów Lubelski i rozpoczynała się bitwa o Grodno, marszałek Polski Edward Rydz-Śmigły i szef Sztabu Naczelnego Wodza, generał brygady Wacław Stachiewicz oraz inni sanacyjni dygnitarze, wyjechali do Rumunii. Dla nich do nie przyjęcia było przyznać się, że ich rządy konfliktujące i dzielące naród polski doprowadziły przede wszystkim do zniszczenia dowódczej myśli wojskowej. Najzdolniejszych generałów, w tym generała Władysława Sikorskiego czy też generała Franciszka Kleeberga marginalizowano.

Tymczasem poeci woleli trwać z narodem. Budować jego jedność. Antologia wierszy zredagowana przez Tadeusza Skoczka nie pozostawia co do tego wątpliwości. Na szczęście w odrodzonej po rozbiorach Rzeczypospolitej znaczna część narodu polskiego nie dała się podzielić na lepszy i gorszy sort. Wspólności duchowej nade wszystko bronili swymi wierszami poeci. W obliczu zagrożenia jedności narodu stanęli na wysokości zadania. Po przegranej kampanii wrześniowej i rozbiórce państwa polskiego przez Niemcy i ZSRR poezja stała się zaporą przeciwstawiającą się agresorom, dającą nadzieję na przetrwanie narodu polskiego, który nie dał skłócić się sanacji. Antologia *Niebo nad nami* podkreśla zbiorowy jego wysiłek oraz odwagę i bohaterstwo podczas niemieckiej okupacji i Powstania Warszawskiego 1944 roku.

W przedmowie do publikacji Adam Struzik podkreśla:

W ocenie tamtych dramatycznych wydarzeń nie może zabraknąć refleksji patriotycznych, obecnych w literaturze i sztuce. Prezentowane (...) zestawienie poezji i ikonografii dotyczy całego zbiorowego wysiłku Polaków, ich odwagi i bohaterstwa podczas niemieckiej okupacji. W publikacji znaleźć można wybrane utwory wcześniejszych i powojennych poetów. „Należymy do narodu, którego losem jest strzelać do wroga z brylantów” – pisał profesor Stanisław Pigoń. Tymi drogocennymi

kamieniami polskiego narodu, polskiej inteligencji, byli m.in. Józef Andrzej Szczepański, Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy, Krystyna Kraheńska, Andrzej Trzebiński (rozstrzelany w 1943 r.). Starannie dobrano również wiersze wybitnych poetów starszego pokolenia, jak Antoni Słonimski, Leopold Staff, Tadeusz Różewicz, Kazimierz Wierzyński i Jan Twardowski. Temat walki o wolność ojczyzny jest nieobcy również młodym artystom. W wydawnictwie pojawiają się wiersze współczesnych autorów: Eweliny Pilawy i Pawła Soroki. Walory edukacyjne tej antologii zwiększa uzupełnianie i ilustrowanie wierszy zbiorami muzealnymi (s. 9).

W antologii, zawierającej utwory poetyckie obrazujące wspólność duchową narodu polskiego, Tadeusz Skoczek prezentuje 52 polskich autorów, w tym jeden autor nieznany, którego wiersz *Tu mówi Warszawa* otwiera plejadę patriotycznych poetów. Wśród wierszy zwracają uwagę między innymi: *Elegia o chłopcu polskim* Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, *Chrystus Powstania* Mirona Białoszewskiego, *Warszawska Golgota* Zbigniewa Tadeusza Chałki, *Pieśń o fladze* Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, *Akademia warszawska* Mariana Hemara, *Mogiła na skwerze* Witolda Hulewicza, *Żądamy amunicji* Zbigniewa Jasińskiego, *Mała dziewczynka z AK* Mirosława Jezierskiego, *Hej chłopcy, bagnet na broń* Krystyny Kraheńskiej, *Ostatnia modlitwa* Józefy Radzymińskiej, *Na śmierć Poety* Zygmunta Jana Rumla, *Żołnierz nieznany* Władysława Sebyły, *Dziś idę walczyć – Mamo!* Józefa Andrzeja Szczepańskiego, *Ogniotrwały uśmiech* Anny Świrszczyńskiej, *Powstanie Warszawskie* Juliana Wołoszynowskiego i *Matka Boska Powstańcza* Jana Twardowskiego.

Poetów nie przerażał i nie paraliżował intelektualnie feudalizm oparty na kłamstwie. Walczyli poezją nie tylko o prawdę, ale o wspólność duchową narodu polskiego bez podziałów ma lepszych i gorszych. By żaden rząd nie tracił autorytetu poprzez sięganie do starej rzymskiej zasady *divide et impera* (dziel i rządź).

Chociażby z tego względu warto się zapoznać z antologią wierszy *Niebo nad nami* zredagowaną przez Tadeusza Skoczka.

Henryk Nicpoń

Niebo nad nami. Antologia wierszy zestawiona przez Tadeusza Skoczka, seria Mazowiecka Biblioteka Poetów, t. 8, Muzeum Niepodległości, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 2024.